

Psihologul Natalia Inina
Protoiereul Pavel Kartășev

Haina sufletului

*Despre frumusețea
dumnezeiască și omenească*

Traducere din limba rusă:

Denis Chiriac

EDITURA EGUMENIȚA

2019

Cuprins

Psihologul Natalia Inina

Frumusețea – misterul lui Dumnezeu	5
Introducere. „Frumusețea va salva lumea...”	6
Forța depășirii și curajul în fața provocărilor vieții	16
Bucuria acceptării propriei individualități	28
Smerenia și înțelepciunea ca frumusețe	45
Frumusețea masculină, între a fi și a părea	56
Frumusețea feminină: dar, blestem sau produs?	68
Maturitatea și bătrânețea ca frumusețe interioară	79

Protoiereul Pavel Kartășev

„Frumusețea reprezintă, în esență, bunătate...”	95
Frumusețea ca darul născut de a fi co-creator	96
Frumusețea – fundamentul integrității	99
Frumusețea în artă	106
Frumusețe și individualitate	109
Frumusețea în credincioșie și în arta de a trăi	113
Frumusețea în masculinitate și feminitate	119

Sportul și „industria frumuseții”	130
Frumusețea în literatură și poezie	130
Despre frumusețea bătrâneții	153

Anexă

Gleb Uspenski. Îndreptar	157
Protoiereul Pavel Kartășev. Dorința de a ne îndrepta	170
Despre autori	179

Distribuție:
S.C. Egumenița S.R.L.
tel./fax: 0236-326.730
e-mail : editura@egumenita.ro
www.egumenita.ro

Traducerea s-a făcut după originalul în limba rusă:

Наталья Инина
Протоиерей Павел Карташев

Одеяние души

О красоте божественной и человеческой

© EDITURA NIKEIA, MOSCOVA 2016

© Editura Egumenița pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ININA, NATALIA

Haina sufletului : despre frumusețea dumnezeiască și omenească /
psih. Natalia Inina, protoiereul Pavel Kartashev ; trad. din lb. rusă de
Denis Chiriac. - Galați : Egumenița, 2019
ISBN 978-606-550-379-3

I. Kartashev, Pavel
II. Chiriac, Denis (trad.)

2

PSIHOLOGUL NATALIA ININA

Frumusețea – misterul lui Dumnezeu

„Frumusețea este o realitate cumplită, înfricoșătoare! Cumplită, pentru că este ceva de neînțeles și nu se poate explica în vreun fel, este o creație secretă cu care Dumnezeu ne-a împresurat. Acolo unde țărnul se întâlnește cu apa, conviețuiesc toate contradicțiile din lume.

Faptul că frumusețea este un mare mister, într-adevăr, e cumplit. În această privință, eu cred că există o luptă neconținută între diavol și Dumnezeu, iar câmpul de luptă se află în inimile noastre”¹.

F.M. Dostoievski

¹ Citat din Feodor Mihailovici Dostoievski, *Frații Karamazov*, vol. I, Editura Adevărul, București, 2011, pp. 182-183 [n. trad.].

Introducere.

„Frumusețea va salva lumea...”

„Frumusețea va salva lumea”, a spus Feodor Dostoievski. Nikolai Roerich a concretizat că: „Conștientizarea frumuseții va salva lumea”. Iar contemporanul nostru, Iosif Brodski, a adăugat: „Probabil că nu mai este posibil să salvăm lumea, dar un om distinct poate fi salvat întotdeauna”.

Care este esența frumuseții și puterea ei mântuitoare? De ce își pun nădejdea și reflectă la ea marile minți ale omenirii? De ce frumusețea influențează orice persoană, indiferent de vârstă, sex, educație și naționalitate?

„Frumusețea va salva lumea”, proclamă organizatorii concursurilor de frumusețe nesfârșite la care frumoasele tinere sunt gata să-și expună farmecul în fața a milioane de spectatori. Aceste cuvinte au devenit de mult timp motto-ul celor pentru care frumusețea este un produs cu profit garantat și semnificativ.

Să reamintim istoricul problemei: Cine pronunță aceste cuvinte, care au devenit cu mult timp în urmă un aforism independent? Dostoievski pune această expresie în gura eroului principal al romanului *Idiotul*, cneazul Mîșkin. Mai exact, cuvintele acestea sunt puse pe seama cneazului Mîșkin de către un alt personaj, ne semnificativ și invidios, Ippolit Terentiev.

Și le pronunță batjocoritor, ca pe o prostie nemaiauzită. Răspunsul la acest pas ciudat – combinația de cuvinte grozave (cu care autorul însuși este solidar) cu personajul mărunț care le pronunță – va fi dată de Dostoievski într-un alt roman, *Frații Karamazov*.

Dmitri Karamazov afirmă următoarele: „Frumusețea este o realitate cumplită, înfricoșătoare! Cumplită, pentru că este ceva de neînțeles și nu se poate explica în vreun fel, este o creație secretă cu care Dumnezeu ne-a împresurat. Acolo unde țărnul se întâlnește cu apa, conviețuiesc toate contradicțiile din lume. [...] Faptul că frumusețea este un mare mister într-adevăr, e cumplit. În această privință, eu cred că există o luptă necontenită între diavol și Dumnezeu, iar câmpul de luptă se află în inimile noastre”².

Cu alte cuvinte, nu este vorba doar despre frumusețe ca atare, frumusețea naturii și a universului, ci despre rolul ei în formarea omului, a personalității și a sortii sale. Frumusețea nu poate salva lumea, ci are menirea fie să contribuie la mântuirea noastră, fie să i se opună. Bulgakov a numit cândva opera lui Picasso „un cadavru al frumuseții”. Deși s-a referit la frumusețe, dar la un fel special de frumusețe.

Întregul secol al XX-lea a reprezentat ilustrarea modului în care violența s-a speculat pe fondul frumuseții. Regimurile totalitare și-au estetizat politicile urâtoare de oameni, creându-și propria estetică – o frumusețe specială, care copleșea, domina și captiva sufletele. Este suficient să reamintim proce-

² *Ibidem* [n. trad.].

siunile incredibile ale torțelor din Germania nazistă, paradele magnifice din Piața Roșie de pe vremea lui Stalin, sculpturile monumentale care păreau să atingă cerul, și așa mai departe.

Estetizarea politicii și politizarea artei – principalele lozinci ale totalitarismului – au dus la faptul că frumusețea a început să servească răului, rigidității și lăcomiei. Dar exista un alt vector: pierderea legăturilor morale și spirituale a dus la înlocuirea frumuseții prin urâtenie. Astfel urâtenia a ajuns să se substituie frumuseții, care a devenit o „icoană” sau, mai degrabă, un idol. Se pot cita cuvintele lui Vladimir Soloviov în apărarea frumuseții: „Pare ciudat să punem pe seama frumuseții mântuirea lumii, câtă vreme trebuie să salvăm frumusețea însăși de experimentele artistice și practice ale celor care încearcă să înlocuiască idealul-frumos cu realul-urât”.

Sensul perioadelor tragice din istoria frumuseții este dezvăluit de Dostoievski în schițele pentru romanul *Adolescentul*. Autorul scrie că „viitorul antihris va captiva prin frumusețe. Sursele moralei în ochii oamenilor vor deveni tulburi...”. Să revenim din nou la ideea dualității frumuseții, la acest „mister dureros al ființei”. În definitiv, ce se ascunde în spatele cuvintelor frumoase: „Frumusețea este salva lumea”?

Amintiți-vă de versurile minunate ale lui Vladimir Soloviov:

„Prieten drag, oare nu înțelegi
Că tot ceea ce vedem

E doar o reflecție, sunt doar umbre
Din ceea ce nu putem percepe cu ochii?

Prieten drag, tu oare nu auzi
Că tumultul vieții, care ne asurzeste,
E doar un ecou denaturat
Al consonanțelor triumfale?!”

Avem invitația de a contempla frumusețea invizibilă, perfectă, divină pe care o simțim și o intuim atunci când intrăm în contact cu frumusețea vizibilă a acestei lumi. Vedem ceva diferit, înalt și frumos, cu inimile și sufletele, iar încântarea noastră estetică trece în uimire mistică. Contemplând o asemenea frumusețe, intrăm în contact cu esența și nu cu învelișul exterior al vizibilului, întrevădem invizibilul. „Frumusețea [lumii] este armonizarea perfectă cu Frumusețea desăvârșită”, a spus Dostoievski, avându-L în vedere pe Dumnezeu.

Atunci, de ce cade omul atât de ușor în starea opusă? De ce unul, uitându-se la frumosul copac de la marginea pădurii, începe să compună o poezie, în timp ce altul vede în copac doar viitoare materiale de construcție? În cazul acesta există mai multe întrebări decât răspunsuri... Problema principală constă în faptul că omul trăiește în spațiul a două lumi, a două dimensiuni: spirituală și materială. Amintiți-vă de frumoasele poezii ale lui Feodor Tiutcev, care fac aluzie în mod subtil și poetic la aceasta:

„O, suflete al meu profetic,
O, inimă plină de anxietate!

O, cum te zbați la ușă
De parcă ai avea ființă dublă!

Deci ești locuitorul a două lumi,
Ziua ta e dureroasă și pasională.
Visul tău este profetic și obscur
Ca o revelație a spiritelor...

Chiar dacă pieptu-ți suferind
E tulburat de patimi fatale,
Sufletul este gata, ca și Maria,
Să cuprindă picioarele lui Hristos pe vecie”.

Din cer și din adâncul sufletelor noastre auzim chemarea Creatorului, în Care se regăsesc viața, armonia, libertatea și deplinătatea. Năzuim la ele, tânjim după ele, încercăm să le dobândim. Realitatea acestei lumi duhovnicești este la fel de evidentă precum lumea materială, dar mare este prețul pe care îl plătim pentru a deveni văzători și deschiși la această dimensiune spirituală. Aceasta rămâne pentru noi o oportunitate, nicidecum o predestinare a vieții noastre.

Putem intra în această frumoasă existență creativă numai prin creșterea personală, morală și duhovnicească, dacă ne pregătim treptat inima pentru întâlnirea cu inexpresibilul și frumosul, parte a căruia putem deveni și noi. Dar omul aparține și unei alte lumi: lumea materiei, fizicității, evidenței – lumea ordinii naturale. Or, în această lume funcționează alte legi: legea puterii, legea instinctului și legea majorității.

Aceste legi ale vieții sălbatice au pătruns și în lumea umană, pline de violență, cruzime, lăcomie, invidie și ură. Aceste triste condiții de supraviețuire sunt plata pentru căderea omului, pentru pierderea legăturii dintre Creator și creație. Natura a fost rănită mortal de căderea omului și își „suportă” consecințele. Sarcina duhovnicească a omului, după cum învață Sfinții Părinți ai Bisericii, este să se transforme pe sine, să se ridice deasupra propriului său păcat, să învingă moartea în sine însuși după exemplul lui Hristos, alegând Viața și, prin aceasta, să mântuiască întreaga lume, întorcându-o Creatorului și Proniatorului.

Totuși, între omul real și sarcina sa duhovnicească atât de grandioasă stă o cale de o viață întreagă, constând din nesfârșite alegeri, acțiuni, biruințe mici și mari. Calea aceasta implică ridicarea și căderea. Omul fie crește duhovnicește, uneori depășind cu durere dificultățile, suferind și istovindu-se, fie se degradează rapid și ușor.

Urcușul duhovnicesc este întotdeauna dificil și complicat, necesită tensiune și concentrare, iar drumul în jos este întotdeauna ușor și simplu, trebuie doar să ne relaxăm și să ne deconectăm. Ce-i drept, finalul este incomparabil. În primul caz, stăm deasupra, contemplând frumusețea și măreția lumii din jurul nostru. În celălalt, cădem în prăpastie și, dacă rămânem în viață, vom vedea doar un abis sumbru și pustiu.

Cu toții știm că, pe drumul care duce în sus și pe cel care duce în jos, va exista propria frumusețe. În primul caz, este frumusețea sensului, fidelitatea

față de țel, căutarea idealului, setea de perfecțiune, curajul de a acționa. În consecință, formarea propriei personalități, armonia interioară, conexiunea profundă cu sinele, cu lumea și cu Dumnezeu. În cel de-al doilea caz, frumusețea ispitei, ușurința iresponsabilității și justificarea succesului. La final, frica, anxietatea, pierderea sinelui, sentimentul de înșelare și persistența substitutelor.

Acum să ne îndepărtăm de aceste alegorii expresive și să ne cufundăm în viața umană reală. Nu am întâlnit niciodată vreun om care să urce sau să coboare tot timpul. Fiecare dintre noi este familiarizat atât cu prima, cât și cu cealaltă stare.

Sfântul Ioan Scărarul a menționat că numai îngerii nu cad, dar omul viu cade și se ridică în fiecare zi. Este important să păstrăm direcția mișcării, pentru a nu pierde din vedere obiectivul principal și sensul călătoriei noastre pământești. Pentru a nu ne rătăci, avem anumite „navigatoare”, niște criterii interioare care ne spun dacă suntem pe calea cea bună. Una dintre ele este modul în care percepem frumusețea. Teologii, filosofii și psihologii susțin în unanimitate ideea că abilitatea de a percepe frumusețea este întotdeauna asociată cu capacitatea de a ne distanța de sine sau, mai degrabă, de propriul ego.

Mitropolitul Antonie de Suroj³ a oferit o astfel de comparație: „Când un țăran privește un câmp semă-

³ Mitropolitul Antonie de Suroj (Bloom; 1914-2003) - episcop al Bisericii Ortodoxe Ruse, filosof religios, propovăduitor [n. a.].

nat cu grâu, vede mai întâi recolta sa viitoare, pâinea lui de zi cu zi. Această viziune este cât se poate de realistă și practică, reprezentând punctul de vedere al unei persoane interesate de rezultat. În ochii călătorului apare însă un câmp cu totul diferit: adieri de vânt, firicele de iarbă care se clatină, respirația pământului... El vede frumusețea și misterul vieții, privind același câmp. Desigur, și părerea țăranului este importantă și valoroasă, deoarece cineva ar trebui să aibă grijă de pâinea de cea de toate zilele”.

Dar merită să ne amintim povestea Martei și a Mariei din Evanghelia după Luca: *Și pe când mergeau ei, El a intrat într-un sat, iar o femeie, cu numele Marta, L-a primit în casa ei. Și ea avea o soră ce se numea Maria, care, așezându-se la picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui. Iar Marta se silea cu multă slujire și, apropiindu-se, a zis: Doamne, au nu socotești că sora mea m-a lăsat singură să slujesc? Spune-i deci să-mi ajute. Și, răspunzând, Domnul i-a zis: Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești; Dar un lucru trebuie: căci Maria partea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea (Luca 10, 38-42)⁴.*

Cu alte cuvinte, omul trebuie să cuprindă în sine cerul, fără să uite de pământ. Dacă există și se

⁴ În ceea ce privește citatele scripturistice din textul de față, a fost consultată, pentru conformitate, *Biblia sau Sfânta Scriptură*. Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod. București: Societatea Biblică Interconfesională din România, 1988 [n. red.].

găsește în suflet această ordine și această ierarhie de priorități, atunci căile care duc către formarea propriei personalități, către dobândirea integrității interioare și a armoniei, nu sunt doar accesibile, ci și realizabile.

Dacă revenim la destinul spiritual al omului, care constă în transfigurarea lui însuși și a lumii, în înduhovnicirea lumii naturale și materiale și în restabilirea legăturii sale cu Creatorul, atunci constatăm că instrumentul principal al acestei transformări este omul însuși, personalitatea sa, alegerea sa morală și reperele sale spirituale. Și în această privință, potrivit lui Feodor Mihailovici Dostoievski, frumusețea se dovedește a fi atât un magnet extern, cât și o busolă interioară care determină direcția principală a mișcării.

Dacă suntem atrași de ceva pur și frumos, dacă ceva profund în interiorul nostru răspunde la această chemare și dacă de dragul acestui ideal suprem suntem dispuși să uităm de noi înșine, de confortul și comoditatea noastră, atunci vectorul nostru de mișcare este corect, deoarece căutăm adevărul și nu satisfacția propriului ego. Dacă, dimpotrivă, suntem ademeniți și atrași de ceva magnific și seducător, dar neglijăm glasul liniștit al sufletului, care rezistă acestei atracții, și ne repezim la întâlnirea care ne promite plăcere, desfătare și extaz, atunci suntem pe calea falsă, care duce în direcția opusă adevărului.

Alegând această cale, cădem în osânda de a ne roti în jurul propriei noastre axe, încercând să ne

satisfacem Eul nesățios, întrucât este imposibil să-l mulțumim. Îl putem împlini doar pentru o vreme, pentru că, punând materia în prim plan, nu biruim moartea, ci ne lăsăm învinși de ea și dispărem în non existența în care nu există nici viață, nici bucurie, nici frumusețe. Această greșală existențială⁵ este, în mare măsură, cauza majorității dezastrelor spirituale și psihologice care s-au prăbușit peste capul bietului om și al umanității în ansamblu.

⁵ Existențialism (de la latinescul *existentia* – existență) – curent filosofic din secolul al XX-lea, care și-a concentrat atenția asupra unicității existenței umane și a proclamat iraționalitatea ei. Mai întâi de toate, se distinge prin ideea depășirii (nu a descoperirii) propriei ființe de către om și prin accentul pus pe latura sa emoțională [n. a.].